

5. INTERVENCIJSKI PROGRAM ZA ŠKOLE ILI RAZREDE KOJE JOŠ NE POHAĐAJU DJECA IZBJEGLICE (METODA ZAMIŠLJENOG KONTAKTA)

Metodičke napomene

Svaka radionica u sklopu intervencije zamišljenog kontakta sastoji se od četiri koraka:

1. Uvod i definicija vanjske grupe (to su uvijek djeca izbjeglice)
2. Zamišljanje
3. Individualno pojačavanje učinka zamišljanja
4. Grupno pojačavanje učinka zamišljanja

Ovdje ćemo ukratko objasniti svaki od koraka te dati neke opće smjernice za primjenu metode zamišljenog kontakta u razrednom okruženju.

1. Uvod i definicija vanjske grupe

Kako bi djeca mogla uspješno zamisliti susret s djetetom izbjeglicom, važno je objasniti im tko su djeca izbjeglice. Naime, moguće je da neka djeca, posebice mlađa, neće znati značenje pojma izbjeglica ili će pak imati neku svoju definiciju koja ne mora biti točna. Stoga je posebno važno u prvoj radionici svim učenicima pružiti istu definiciju pojma kroz prikazivanje jednostavne prezentacije.

Prezentacija koja je pripremljena kao popratni materijal za ovaj priručnik (dostupna na <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:669993>) sadrži samo osnovne informacije kako bi bila jasna svoj djeci, uključujući i onu najmlađu. Također, prezentacija ne govori o kulturnim specifičnostima pojedinih skupina izbjeglica, jer to nije cilj ove intervencije – cilj je usvajanje pojma izbjeglice, posebno djece izbjeglica, povećanje spremnosti i otvorenosti za stupanje u kontakt s djecom izbjeglicama u budućnosti (odakle god ona dolazila), razvijanje svijesti o mogućim izazovima u komunikaciji (npr. nepoznavanje jezika) i osmišljavanje načina

kako bi se ti izazovi mogli prevladati. Djeci također treba olakšati zamišljanje, jer dosadašnja istraživanja pokazuju da je za uspjeh metode važno da zadatak ne bude previše zahtjevan. Zato su u prezentaciji priložene i fotografije različite djece, a sva djeca prikazana na fotografijama zaista jesu djeca izbjeglice.

U uvodnom je dijelu važno sporije davati uputu i provjeriti s učenicima je li im sve jasno, imaju li dodatnih pitanja i jesu li spremni za zamišljanje, naročito u prvoj primjeni metode. Nakon prve radionice prezentacija više nije potrebna, već se može samo ukratko podsjetiti tko su djeca izbjeglice. Voditelj se na prezentaciju može još vratiti ako primijeti da djeca nisu razumjela zadatak.

2. Zamišljanje

Drugi korak metode zamišljenog kontakta uključuje zamišljanje ugodnog i pozitivnog susreta s djetetom izbjeglicom. Kako bi se djeci olakšalo zamišljanje, voditelj im pročita početak scenarija u kojem opiše prve trenutke susreta i smjesti ga u određeni kontekst. Nakon toga učenici na poticaj nastavnika nastavljaju sami detaljnije zamišljati susret, onako kako oni žele. Samostalno zamišljanje voditelj potiče i blago usmjerava postavljanjem otvorenih potpitanja na kraju scenarija.

Scenariji pripremljeni u sklopu ovog projekta temelje se na rezultatima istraživanja djelovanja metode zamišljenog kontakta, ali i na prijedlozima nastavnika i stručnih suradnika koji su u svakodnevnom kontaktu s djecom osnovnoškolske dobi. Kako bi scenariji bili realni, oni se razlikuju ovisno o tome provodi li se intervencija s mlađom djecom (u razrednoj nastavi) ili sa starijom (u predmetnoj nastavi).

Važno je i da djeca u svakoj od radionica zamišljaju neki drugi scenarij u kojem susreću neko drugo dijete izbjeglicu. Takva raznolikost u zamišljanju povezuje se s većom vjerojatnosti da će se učinak intervencije „proširiti“ na djecu izbjeglice općenito, a ne samo na djecu koja su vrlo slična onoj koju su učenici zamislili. U nastavku su opisani scenariji koji se koriste u pojedinim radionicama:

<p>RADIONICA 1</p> 	<p>Djeca zamišljaju susret s djetetom izbjeglicom u svome razredu. Ovo je osnovni scenarij koji se najčešće koristi u istraživanjima. Jednostavan je za zamisliti neovisno o dobi djece i u skladu je s provedbom u školskom kontekstu, zbog čega se koristi u prvoj radionici.</p>
<p>RADIONICA 2</p> 	<p>Scenarij za zamišljeni kontakt uključuje razrađeni opis konteksta, odnosno okruženja u kojem se susret odvija. Takav pristup pomaže djeci da si detaljnije predoče susret, što se povezuje s boljim učinkom i na neki je način nadogradnja na prvu radionicu. Kako bi scenariji bili realistični i za mlađu i za stariju djecu, postoje dvije verzije. Učenici u nižim razredima zamišljaju susret u svom najdražem parku, a u višim razredima u svome kvartu. Oba su okruženja djeci poznata, što dodatno olakšava zamišljanje.</p>
<p>RADIONICA 3</p> 	<p>Scenariji u trećoj radionici uključuju još jedan aspekt koji se pokazao korisnim za primjenu ove metode – suradnju sa zamišljenim djetetom izbjeglicom. Kroz suradnju, odnosno rad na zajedničkom zadatku, taj zamišljeni kontakt postaje intenzivniji i može dovesti do snažnijih učinaka. Djeca u nižim razredima zamišljaju da zajedno s izbjeglicom pomažu susjedu čistiti snijeg, a u višim razredima da zajedno pomažu mlađoj djeci skinuti loptu s drveta.</p>
<p>RADIONICA 4</p> 	<p>U posljednjoj radionici snažnije se istakne povezanost sa zamišljenim djetetom izbjeglicom tako što se naglasi pripadnost istoj grupi. Djeca u nižim razredima zamišljaju da su u grupi s djetetom izbjeglicom tijekom natjecateljske igre na dječjem rođendanu, a starija djeca zamišljaju da su u istom sportskom timu na natjecanju. Kako bi ton zamišljanja ujedno bio ugodan, važno je da njihov tim pobijedi.</p>

3. Individualno pojačavanje učinka zamišljanja

Nakon što neko vrijeme provedu u zamišljanju scenarija (bilo kojeg od četiri gore navedena), učenici sudjeluju u nekom obliku individualnog pojačavanja učinka zamišljanja. Time se postiže da detaljnije zamisle susret s djetetom izbjeglicom i da ga bolje zapamte. Prije početka aktivnosti važno je djeci reći koliko imaju vremena, a pred kraj ih podsjetiti koliko je vremena ostalo, kako bi mogli na vrijeme završavati svoje radove.

Individualno pojačavanje učinka može se ostvariti na različite kreativne načine koji su primjereni dobi djece. Sa starijom se djecom uglavnom radi pisanje sastava, kako bi se kroz analizu njihovih uradaka moglo detaljnije istražiti tijek procesa zamišljanja, a s mlađom se često koriste i druge metode, poput crtanja. Dok djeca pišu sastav ili crtaju, voditelji im mogu postavljati potpitanja koja bi ih mogla podsjetiti što još mogu napisati/nacrtati i kako mogu detaljnije zamisliti susret.

4. Grupno pojačavanje učinka zamišljanja

Osim što se učinak može pojačavati individualno, kroz detaljnije samostalno zamišljanje susreta s djetetom izbjeglicom, snažnije djelovanje može se postići i kroz grupni razgovor na razini razreda. U razgovoru se djeca mogu javiti i podijeliti s ostalim učenicima ono što su zamislili, pročitati svoj sastav ili pokazati i objasniti crtež. Voditelj u tom trenutku ima dvostruki zadatak – provjeriti je li dijete dobro shvatilo zadatak te još malo potaknuti zamišljanje postavljanjem specifičnijih potpitanja. Potpitanja trebaju djetetu dozvoliti da samo detaljnije osmisli svoj susret s djetetom izbjeglicom. Iako u pojedinim radionicama postoje primjeri takvih pitanja, voditelji mogu na temelju priče koju će djeca ispričati postaviti i neka dodatna.

Za ovaj je dio radionice izrazito važno stvoriti razrednu atmosferu u kojoj je djeci ugodno podijeliti svoje zamišljene scenarije s drugima te blago ispraviti onu djecu koja su možda zamislila neugodan susret ili nisu zamislila susret s djetetom izbjeglicom. Više konkretnih smjernica za grupni razgovor nalazi se u samim radionicama te u rubrici „Često postavljana pitanja“ (ČPP) na kraju ovog dijela priručnika.

U nastavku priručnika opisane su pojedine radionice u obliku priprema za sat. Prvo su predstavljene radionice za djecu u nižim razredima (od 2. do 4. razreda), a nakon toga radionice za više razrede (od 5. do 8. razreda).

Opis radionica – Niži razredi (2. – 4. razred)

Radionica 1: Osnovni scenarij

CILJ: Upoznavanje djece sa značenjem termina „izbjeglice“. Razvijanje pozitivnijih stavova prema djeci izbjeglicama kroz primjenu osnovnog scenarija zamišljenog kontakta.

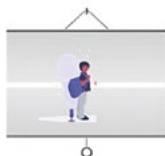
PRIBOR:

- Power Point prezentacija (PPT) „Djeca izbjeglice“ – dostupna za preuzimanje s repozitorija Filozofskog fakulteta: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:669993>
- papiri, pribor za crtanje (olovke i bojice/flomasteri)

TRAJANJE: 1 školski sat

METODA

UVOD I DEFINICIJA VANJSKE GRUPE (5 min)

Voditelj kaže: „Danas ćemo raditi vježbu zamišljanja. Trebat ćete zamisliti da ste sreli dijete koje je izbjeglica i da se lijepo družite neko vrijeme. Kasnije ćemo nešto i crtati na tu temu pa ću vam sada podijeliti papire – ali nemojte još ništa pisati po njima.“

Voditelj podijeli papire te potom pokrene PPT „Djeca izbjeglice“.

Uz prvi slajd kaže: „Za početak, znate li vi tko su izbjeglice?“

Učenici odgovaraju na pitanje.

Voditelj cijelom razredu daje jednako objašnjenje uz drugi slajd: „Izbjeglice su ljudi koji su morali otići iz svoje zemlje zato što su tamo bili u opasnosti. Najčešće odlaze jer u njihovim zemljama traje rat zbog kojeg tamo nisu sigurni pa zaštitu traže u drugim, sigurnim zemljama, među kojima je i Hrvatska.“

Uz treći slajd, voditelj kaže: „Djeca izbjeglice koja dolaze u Hrvatsku dolaze iz drukčije kulture. To znači da govore drugim jezikom, ponekad imaju drukčije običaje i navike, išli su u škole koje su imale drukčije programe, neki se drukčije oblače i izgledaju drukčije. Kada stignu u Hrvatsku, uglavnom ne znaju naš jezik te im treba vremena da ga dobro nauče. Zato im je često teško sporazumjeti se s prijateljima i učiteljima.“

Uz četvrti slajd te uz prikazivanje posljednja dva slajda (peti i šesti): „Unatoč tome, jednako se vole igrati, vole sportove, kućne ljubimce, knjige, glazbu, igrice i slično. Djeca izbjeglice slična su vama, a istovremeno posebna, kao i svatko od vas.“

<p>ZAMIŠLJANJE (3 min)</p> 	<p>Voditelj kaže:</p> <p><i>„Sada kada znamo tko su djeca izbjeglice, malo ćemo zamišljati kako bi bilo sresti se s nekim od njih. Prvo ću vam pročitati uputu, a onda ćete neko vrijeme u tišini zamišljati. Udobno se smjestite u svoje stolice i opustite se. Ako želite, možete zatvoriti oči. Ako ih ne želite zatvoriti, i to je u redu. Važno je da se osjećate ugodno i da zamišljate što detaljnije.“</i></p> <p>Djeci se omogući kratko vrijeme da se smjeste i pripreme. Voditelj čita scenarij i zastane nakon svakog pitanja na kraju scenarija.</p> <p><i>„Zamisli da je dijete koje je izbjeglica došlo u tvoj razred i da njemu ili njoj učiteljica kaže da sjedne pored tebe. Tvoji prijatelji iz razreda uzbuđeni su što ćete se svi imati priliku upoznati i potiču te da pričaš s djetetom izbjeglicom. U početku ne zna što da ti kaže, jer slabo govori hrvatski jezik, ali uskoro se počnete družiti. Ubrzo zvoni za kraj sata.</i></p> <p><i>Kako izgleda dijete izbjeglica?</i> [pauza]</p> <p><i>Kako se možete razumjeti ako on ili ona slabo govori hrvatski jezik?</i> [pauza]</p> <p><i>Što možete učiniti da postanete prijatelji?</i> [pauza]</p> <p><i>Sada neko vrijeme sjedite i zamišljajte ovaj susret.“</i></p> <p>Nakon dvije minute zamišljanja (dakle, dvije minute od postavljanja prvog pitanja), voditelj pozove učenike da otvore oči i počnu raditi na sljedećem zadatku.</p>
<p>INDIVIDUALNO POJAČAVANJE UČINKA (25 min)</p> 	<p>Voditelj kaže:</p> <p><i>„Proveli ste neko vrijeme u zamišljanju da ste sreli dijete koje je izbjeglica. Sada na papire koje ste dobili nacrtajte kako je izgledao taj susret. Pokušajte nacrtati što je moguće više detalja, nacrtajte kako je izgledalo dijete koje ste zamislili, što ste radili skupa... Pored ili ispod slike kratko opišite što ste radili, kako ste se osjećali, kako mislite da se to dijete osjećalo. Možete i navesti na kojem ste jeziku razgovarali i jeste li se dobro razumjeli ili što god biste još htjeli reći. Kasnije će oni koji to budu htjeli moći predstaviti svoj rad u razredu.“</i></p> <p>Provjeri se imaju li djeca potreban materijal. Voditelj zamoli djecu koja završe prebrzo da još malo razmisle i detaljnije razrade crtež te potiče djecu koja su sporija. U slučaju da cijeli razred završi ranije, moguće je skratiti ovu fazu. Voditelj djeci najavi kada im je ostalo još malo vremena (npr. 5 minuta).</p>

**GRUPNO
POJAČAVANJE
UČINKA
(10 min)**

Voditelj pita djecu tko želi prepričati što je zamislio.

Pričanje (ali i dodatno zamišljanje) potiče se pitanjima poput:

„Jeste li se predstavili jedno drugome? Na koji način? Kako se zvalo to dijete?“

„Po čemu si zaključio/la da je to dijete izbjeglica?“

„Gdje ste sjedili? Jeste li razgovarali pod satom ili pod odmorom?“

„Kako ste započeli razgovor?“

„Što ste radili?“

„Kako ste razgovarali? Na kojem jeziku? Jeste li se razumjeli?“

„Je li ti on/ona rekao/la nešto o sebi? Što si ti rekao/la njemu/njoj?“

„Je li vam se pridružio još netko od tvojih prijatelja iz razreda?“

„Misliš li da bi mogao/la biti prijatelj/ica s tim zamišljenim djetetom?“

Tijekom razgovora dijete se potiče da još detaljnije zamisli susret i da ga podijeli s drugima. Voditelji mogu postaviti i druga pitanja vezana uz opis situacije.

U ovome dijelu je važno ispraviti djecu ako su zamislila npr. dijete koje nije izbjeglica, negativan susret i slično (za dodatne smjernice pogledati ČPP).

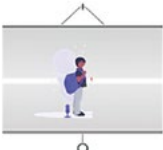

Do kraja sata potiče se više djece da podijele svoje zamišljeno iskustvo, ali se nikoga ne tjera da dijeli ako to ne želi. Nije bitno da velik broj djece ispriča svoju priču, ali kroz ispitivanje i razgovor treba potaknuti i drugu djecu da što detaljnije zamisle situaciju i utvrde zamišljeni scenarij.

Radionica 2: Razrađeni scenarij

CILJ: Razvijanje pozitivnijih dječjih stavova prema djeci izbjeglicama kroz primjenu zamišljenog kontakta s razrađenim scenarijem.

PRIBOR: papiri, pribor za crtanje (olovke i bojice/flomasteri)

TRAJANJE: 1 školski sat

METODA	
<p>UVOD I DEFINICIJA VANJSKE GRUPE (2 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „Danas ćemo ponovno zamišljati da ste sreli dijete koje je izbjeglica, ali ovoga puta ćete zamisliti neko drugo dijete. Prije nego što krenemo, ponovit ću još jednom da su djeca izbjeglice ona djeca koja su iz svoje zemlje otišla zato što je tamo rat ili su na neki drugi način bila izložena nepravdama i opasnostima. U svojoj zemlji nisu sigurna pa dolaze u druge, sigurne zemlje, među kojima je i Hrvatska. U početku ne znaju dobro hrvatski jezik pa im je zato teško razumjeti prijatelje i učitelje. Kasnije ćemo opisati taj susret pa ću vam sada podijeliti papire – ali nemojte još ništa pisati po njima.“</p> <p>Voditelj podijeli papire.</p>
<p>ZAMIŠLJANJE (3 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „Prvo ću vam pročitati uputu, a onda ćete neko vrijeme u tišini zamišljati. Udobno se smjestite u svoje stolice i opustite se. Ako želite, možete zatvoriti oči. Ako ih ne želite zatvoriti, i to je u redu. Važno je da se osjećate ugodno i da zamišljate što detaljnije.“</p> <p>Djeca se omogući kratko vrijeme da se smjeste i pripreme. Voditelj čita scenarij i zastane nakon svakog pitanja na kraju scenarija.</p> <p>„Zamisli da si u svom najdražem parku. Vani je lijep i sunčan proljetni dan. Čuješ kako pjevaju ptice i osjećaš miris proljetnog cvijeća. Danas vani nema tvojih prijatelja pa se igraš sam. Tada primijetiš da je u park došlo još jedno dijete tvojih godina. Sjetiš se da si čuo od prijatelja da je to dijete izbjeglica, da je doselilo u obližnju ulicu i da slabo govori hrvatski. U početku ne znaš kako prići njemu ili njoj, ali se ubrzo počnete zajedno igrati i zabavljati.</p> <p>Kako izgleda dijete izbjeglica? [pauza]</p> <p>Kako se možete razumjeti ako on ili ona slabo govori hrvatski jezik? [pauza]</p> <p>Što sve radite zajedno u parku? [pauza]</p> <p>Što možete učiniti da postanete prijatelji? [pauza]</p> <p>Sada neko vrijeme sjedite i nastavite zamišljati ovaj susret.“</p> <p>Nakon dvije minute zamišljanja (dakle, dvije minute od postavljanja prvog pitanja), voditelj pozove učenike da otvore oči i počnu raditi na sljedećem zadatku.</p>

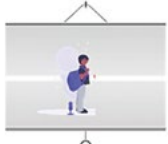

<p>INDIVIDUALNO POJAČAVANJE UČINKA (25 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „<i>Proveli ste neko vrijeme u zamišljanju da ste sreli dijete koje je izbjeglica. Sada na papire koje ste dobili nacrtajte kako je izgledao taj susret. Pokušajte nacrtati što je moguće više detalja, nacrtajte kako je izgledalo dijete koje ste zamislili, što ste radili skupa... Pored ili ispod slike kratko opišite što ste radili, kako ste se osjećali, kako mislite da se to dijete osjećalo. Možete i navesti na kojem ste jeziku razgovarali i jeste li se dobro razumjeli ili što god biste još htjeli reći. Kasnije će oni koji to budu htjeli moći predstaviti svoj rad u razredu.</i>“</p> <p>Provjeri se imaju li djeca potreban materijal. Voditelj zamoli djecu koja završe prebrzo da još malo razmisle i detaljnije razrade crtež te potiče djecu koja su sporija. U slučaju da cijeli razred završi ranije, moguće je skratiti ovu fazu. Voditelj djeci najavi kada im je ostalo još malo vremena (npr. 5 minuta).</p>
<p>GRUPNO POJAČAVANJE UČINKA (10 min)</p> 	<p>Voditelj pita djecu tko želi prepričati što je zamislio. Pričanje (ali i dodatno zamišljanje) potiče se pitanjima poput:</p> <p>„<i>Jeste li se predstavili jedno drugome? Na koji način? Kako se zvalo to dijete?</i>“</p> <p>„<i>Po čemu si zaključio/la da je to dijete izbjeglica?</i>“</p> <p>„<i>Kako ste započeli razgovor?</i>“</p> <p>„<i>Što ste radili?</i>“</p> <p>„<i>Kako ste razgovarali? Na kojem jeziku? Jeste li se razumjeli?</i>“</p> <p>„<i>Je li ti on/ona rekao/la nešto o sebi? Što si ti rekao/la njemu/njoj?</i>“</p> <p>„<i>Je li vam se kasnije pridružio još netko od tvojih prijatelja?</i>“</p> <p>„<i>Misliš li da bi mogao/la biti prijatelj/ica s tim zamišljenim djetetom?</i>“</p> <p>Tijekom razgovora potiče se dijete da još detaljnije zamisli susret i da ga podijeli s drugima. Voditelji mogu postaviti i druga pitanja vezana uz opis situacije. U ovome dijelu je važno ispraviti djecu ako su zamislila npr. dijete koje nije izbjeglica, negativan susret i slično (za dodatne smjernice pogledati ČPP).</p> <p>Do kraja sata potiče se više djece da podijele svoje zamišljeno iskustvo, ali se nikoga ne tjera da dijeli ako to ne želi. Nije bitno da velik broj djece ispriča svoju priču, ali kroz ispitivanje i razgovor treba potaknuti i drugu djecu da što detaljnije zamisle situaciju i utvrde zamišljeni scenarij.</p>

Radionica 3: Scenarij suradnje

CILJ: Razvijanje pozitivnijih dječjih stavova prema djeci izbjeglicama kroz primjenu zamišljenog kontakta koji uključuje suradnju s članom vanjske grupe.

PRIBOR: papiri, pribor za crtanje (olovke i bojice/flomasteri)

TRAJANJE: 1 školski sat

METODA	
<p>UVOD I DEFINICIJA VANJSKE GRUPE (2 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „Danas ćemo još jednom zamišljati susret s djetetom izbjeglicom, ali ćete zamisliti neko dijete koje dosad niste zamislili. Dakle, zamišljat ćete da ste sreli dijete koje je otišlo iz svoje zemlje zato što je tamo rat ili je na neki drugi način bilo izloženo nepravdama i opasnostima. Kod nas u Hrvatskoj to je dijete na sigurnom, ali u početku slabo govori naš jezik, zbog čega mu je teško razumjeti prijatelje iz razreda i učitelje. Za početak ću vam podijeliti papire na koje ćete kasnije opisati taj susret.“</p> <p>Voditelj podijeli papire.</p>
<p>ZAMIŠLJANJE (3 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „Prvo ću vam pročitati uputu, a onda ćete neko vrijeme u tišini zamišljati. Udobno se smjestite u svoje stolice i opustite se. Ako želite, možete zatvoriti oči. Ako ih ne želite zatvoriti, i to je u redu. Važno je da se osjećate ugodno i da zamišljate što detaljnije.“</p> <p>Djeci se omogući kratko vrijeme da se smjeste i pripreme. Voditelj čita scenarij i zastane nakon svakog pitanja na kraju scenarija.</p> <p>„Zamisli da je zima i da je preko noći palo puno snijega. Veseliš se izaći van i graditi snjegovića! U tvojoj ulici stariji susjed čisti snijeg, a do njega dolazi dijete tvojih godina i počne mu pomagati. Prepoznaješ da je to dijete izbjeglica čija se obitelj nedavno doselila u ulicu. Odlučiš i ti pomoći susjedu. Iako dijete izbjeglica slabo govori hrvatski jezik, vas se dvoje dobro zabavljate dok zajedno čistite snijeg.</p> <p>Kako izgleda dijete izbjeglica? [pauza]</p> <p>Kako ćete se sporazumjeti ako to dijete slabo govori hrvatski jezik? [pauza]</p> <p>Kako se sve možete zabavljati dok pomažete? [pauza]</p> <p>Što možete raditi zajedno kada završite s čišćenjem? [pauza]</p> <p>Što možete učiniti da postanete prijatelji? [pauza]</p> <p>Ostanite još malo sjediti i zamišljajte ovaj susret.“</p> <p>Nakon dvije minute zamišljanja (dakle, dvije minute od postavljanja prvog pitanja), voditelj pozove učenike da otvore oči i počnu raditi na sljedećem zadatku.</p>

<p>INDIVIDUALNO POJAČAVANJE UČINKA (25 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „<i>Proveli ste neko vrijeme u zamišljanju da ste pomagali susjedu zajedno s djetetom koje je izbjeglica. Sada na papire koje ste dobili nacrtajte kako je izgledao taj susret. Pokušajte nacrtati što je moguće više detalja, nacrtajte kako je izgledalo dijete koje ste zamislili, što ste sve radili nakon čišćenja snijega. Pored ili ispod slike kratko opišite što ste radili, kako ste se osjećali te kako mislite da se to dijete osjećalo. Možete i navesti na kojem ste jeziku razgovarali i jeste li se dobro razumjeli ili što god biste još htjeli reći. Kasnije će oni koji to budu htjeli moći predstaviti svoj rad u razredu.</i>“</p> <p>Provjeri se imaju li djeca potreban materijal. Voditelj zamoli djecu koja završe prebrzo da još malo razmisle i detaljnije razrade crtež te potiče djecu koja su sporija. U slučaju da cijeli razred završi ranije, moguće je skratiti ovu fazu. Voditelj djeci najavi kada im je ostalo još malo vremena (npr. 5 minuta).</p>
<p>GRUPNO POJAČAVANJE UČINKA (10 min)</p> 	<p>Voditelj pita djecu tko želi prepričati što je zamislio. Pričanje (ali i dodatno zamišljanje) potiče se pitanjima poput:</p> <p>„<i>Jeste li se predstavili jedno drugome? Na koji način? Kako se zvalo to dijete?</i>“</p> <p>„<i>Po čemu si zaključio/la da je to dijete izbjeglica?</i>“</p> <p>„<i>Kako ste pomagali susjedu? Je li vam bilo teško? Što ste još radili dok ste pomagali susjedu?</i>“</p> <p>„<i>Jeste li nešto radili nakon toga?</i>“</p> <p>„<i>Kako ste započeli razgovor? Na kojem jeziku? Jeste li se razumjeli?</i>“</p> <p>„<i>Je li ti on/ona rekao/la nešto o sebi? Što si ti rekao/la njemu/njoj o sebi? Što bi još želio/la saznati o djetetu izbjeglici?</i>“</p> <p>„<i>Misliš li da bi mogao/la biti prijatelj/ica s tim zamišljenim djetetom?</i>“</p> <p>Razgovor služi tome da djeca još detaljnije zamisle susret i da to podijele s drugima. Voditelji mogu postaviti i druga pitanja vezana uz opis situacije. U ovome dijelu je važno ispraviti djecu ako su zamislila npr. dijete koje nije izbjeglica, negativan susret i slično (za dodatne smjernice pogledati ČPP).</p> <p>Do kraja sata treba potaknuti više djece da podijele svoje zamišljeno iskustvo, ali se nikoga ne tjera da dijeli ako to ne želi. Nije bitno da velik broj djece ispriča svoju priču, ali kroz ispitivanje i razgovor treba potaknuti i drugu djecu da što detaljnije zamisle situaciju i utvrde zamišljeni scenarij.</p>

Radionica 4: Scenarij zajedničke grupe

CILJ: Razvijanje pozitivnijih dječjih stavova prema djeci izbjeglicama kroz primjenu zamišljenog kontakta koji uključuje i elemente zajedničkog grupnog identiteta.

PRIBOR: papiri, pribor za crtanje (olovke i bojice/flomasteri)

TRAJANJE: 1 školski sat

METODA	
<p>UVOD I DEFINICIJA VANJSKE GRUPE (2 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „Danas ćemo ponovno zamišljati da ste sreli dijete koje je izbjeglica, ali sada opet zamislite neko dijete koje još niste zamišljali! Ponovit ću još samo jednom da su djeca izbjeglice ona djeca koja su iz svoje zemlje otišla zato što je tamo rat ili su na neki drugi način bila izložena nepravdama i opasnostima. U svojoj zemlji nisu sigurni pa dolaze u druge, sigurne zemlje, među kojima je i Hrvatska. U početku ne znaju dobro hrvatski jezik pa im je zato teško razumjeti prijatelje i učitelje. Kasnije ćemo nešto i crtati na tu temu pa ću vam sada podijeliti papire – ali nemojte još ništa pisati po njima.“</p> <p>Voditelj podijeli papire.</p>
<p>ZAMIŠLJANJE (3 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „Prvo ću vam pročitati uputu, a onda ćete neko vrijeme u tišini zamišljati. Udobno se smjestite u svoje stolice i opustite se. Ako želite, možete zatvoriti oči. Ako ih ne želite zatvoriti, i to je u redu. Važno je da se osjećate ugodno i da zamišljate što detaljnije.“</p> <p>Djeci se omogući kratko vrijeme da se smjeste i pripreme. Voditelj čita scenarij i zastane nakon svakog pitanja na kraju scenarija.</p> <p>„Zamisli da si u igraonici na rođendanskoj proslavi svog prijatelja. Sve je oko tebe puno balona i igračaka. Primijetiš da se među djecom nalazi i jedno dijete koje ne poznaješ, ali za koje si čuo da je izbjeglica. Uskoro dođe vrijeme za igru pa vas voditelji rasporede u grupe u kojima trebate pronaći što više balona iste boje. Ti si u grupi s djetetom koje je izbjeglica. Prvo nisi siguran kako ćete se družiti, jer to dijete slabo govori hrvatski jezik, ali uskoro počnete zajedno tražiti balone i pomagati jedan drugome, a usto se i dobro zabavljate! Na kraju igre, vaša je grupa pobijedila!</p>

<p>ZAMIŠLJANJE (3 min)</p> 	<p><i>Kako izgleda dijete izbjeglica? [pauza]</i> <i>Kako se možete razumjeti, ako on ili ona slabo govori hrvatski jezik? [pauza]</i> <i>Što sve radite zajedno, kako se zabavljate? [pauza]</i> <i>Kako ćete proslaviti pobjedu? [pauza]</i> <i>Što možete učiniti da postanete prijatelji? [pauza]</i> <i>Ostanite još malo sjediti i zamišljajte ovaj susret.“</i></p> <p>Nakon dvije minute zamišljanja (dakle, dvije minute od postavljanja prvog pitanja), voditelj pozove učenike da otvore oči i počnu raditi na sljedećem zadatku.</p>
<p>INDIVIDUALNO POJAČAVANJE UČINKA (25 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „<i>Proveli ste neko vrijeme u zamišljanju da ste sreli dijete koje je izbjeglica. Sada na papire koje ste dobili trebate nacrtati kako je izgledao taj susret. Pokušajte nacrtati što je moguće više detalja, nacrtajte kako je izgledalo dijete koje ste zamislili, što ste radili zajedno... Pored možete i kratko napisati što ste radili, kako ste se osjećali, kako mislite da se to dijete osjećalo. Možete i navesti na kojem ste jeziku razgovarali i jeste li se dobro razumjeli. Kasnije će oni koji to budu htjeli moći predstaviti svoj rad u razredu.“</i></p> <p>Provjeri se imaju li djeca potreban materijal. Voditelj zamoli djecu koja završe prebrzo da još malo razmisle i detaljnije razrade crtež te potiče djecu koja su sporija. U slučaju da cijeli razred završi ranije, moguće je skratiti ovu fazu. Voditelj djeci najavi kada im je ostalo još malo vremena (npr. 5 minuta).</p>
<p>GRUPNO POJAČAVANJE UČINKA (10 min)</p> 	<p>Voditelj pita djecu tko želi prepričati što je zamislio. Pričanje (ali i dodatno zamišljanje) potiče se pitanjima poput:</p> <p>„<i>Jeste li se predstavili jedno drugome? Na koji način? Kako se zvalo to dijete?“</i> <i>„Po čemu si zaključio/la da je to dijete izbjeglica?“</i> <i>„Kako ste započeli razgovor?“</i> <i>„Što ste sve radili dok ste se natjecali?“</i> <i>„Kako ste proslavili pobjedu? Što ste radili nakon toga?“</i> <i>„Kako ste razgovarali? Na kojem jeziku? Jeste li se razumjeli?“</i> <i>„Je li ti on/ona rekao/la nešto o sebi? Što si ti rekao/la njemu/njoj?“</i> <i>„Jesu li još neka druga djeca bila u grupi s vama?“</i> <i>„Misliš li da bi mogao/la biti prijatelj/ica s tim zamišljenim djetetom?“</i></p> <p>Tijekom razgovora potiče se dijete da još detaljnije zamisli susret i da ga podijeli s drugima. Voditelji mogu postaviti i druga pitanja vezana uz opis situacije. U ovome dijelu je važno ispraviti djecu ako su zamislila npr. dijete koje nije izbjeglica, negativan susret i slično (za dodatne smjernice pogledati ČPP).</p> <p>Do kraja sata treba potaknuti potakne se više djece da podijele svoje zamišljeno iskustvo, ali se nikoga ne tjera da dijeli ako to ne želi. Nije bitno da velik broj djece ispriča svoju priču, ali kroz ispitivanje i razgovor treba potaknuti i drugu djecu da što detaljnije zamisle situaciju i utvrde zamišljeni scenarij.</p>

Sugestije nastavnika nakon provedenih radionica nisu se odnosile na izmjene u pojedinoj radionici, već na cijeli program te ih zato nudimo nakon prikaza svih radionica. Preporučene prilagodbe na temelju povratnih informacija dobivenih nakon provedenih intervencijskih radionica s mlađom djecom:

- Unaprijed najaviti da će biti više radionica sa sličnom temom na kojima će raditi slične zadatke.
- Katkada je potrebno produljiti vrijeme koje djeca imaju za individualno i grupno pojačavanje učinka. Kod manje djece crtanje kontakta u fazi individualnog pojačavanja učinka može trajati duže nego je predviđeno, ali ih jako veseli.

Opis aktivnosti – Viši razredi (5. – 8. razred)

Radionica 1: Osnovni scenarij

CILJ: Upoznavanje djece sa značenjem termina „izbjeglice“. Razvijanje pozitivnijih stavova prema djeci izbjeglicama kroz primjenu osnovnog scenarija zamišljenog kontakta.

PRIBOR:

- Power Point prezentacija (PPT) „Djeca izbjeglice“ – dostupna za preuzimanje s repozitorija Filozofskog fakulteta: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:669993>,
- Papiri, olovke

TRAJANJE: 1 školski sat

METODA

UVOD I DEFINICIJA VANJSKE GRUPE (5 min)

Voditelj kaže: „Danas ćemo raditi jednu vježbu zamišljanja. Trebat ćete zamisliti da ste sreli svog vršnjaka koji je izbjeglica i da se družite neko vrijeme. Kasnije ćemo nešto i pisati o tome pa ću vam sada podijeliti papire – ali nemojte još ništa pisati po njima.“

Voditelj podijeli papire te potom pokrene PPT „Djeca izbjeglice“.

Uz prvi slajd kaže: „Za početak, znate li vi tko su izbjeglice?“

Učenici odgovaraju na pitanje.

Voditelj cijelom razredu daje jednako objašnjenje uz drugi slajd: „Izbjeglice su ljudi koji su morali otići iz svoje zemlje zato što su tamo bili u opasnosti. Najčešće odlaze jer u njihovim zemljama traje rat zbog kojeg tamo nisu sigurni pa zaštitu traže u drugim, sigurnim zemljama, među kojima je i Hrvatska.“

Uz treći slajd, voditelj kaže: „Djeca izbjeglice koja dolaze u Hrvatsku dolaze iz drukčije kulture. To znači da govore drugim jezikom, ponekad imaju drukčije običaje, išli su u škole koje su imale drukčije programe, neki se drukčije oblače i izgledaju drukčije. Kada stignu u Hrvatsku, uglavnom ne znaju naš jezik te im treba vremena da ga dobro nauče. Zato im je često teško sporazumjeti se s prijateljima i nastavnicima.“

Uz četvrti slajd te uz prikazivanje posljednjih dvaju slajdova (peti i šesti): „Bez obzira na razlike, djeca izbjeglice imaju slične interese kao i vi, vole sportove, igraju igrice, gledaju filmove, serije, koriste društvene mreže i YouTube... Djeca izbjeglice slična su vama, a istovremeno posebna, kao i svatko od vas.“

<p>ZAMIŠLJANJE (3 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „Sada kada znamo tko su izbjeglice, zamolit ću vas da pokušate zamisliti kako bi bilo sreći se s njima. Prvo ću vam pročitati uputu, a onda ćete neko vrijeme u tišini zamišljati. Udobno se smjestite u svoje stolice i opustite se. Ako želite, možete zatvoriti oči. Ako ih ne želite zatvoriti, i to je u redu. Važno je da se osjećate ugodno i da zamišljate što detaljnije.“</p> <p>Djeci se omogući kratko vrijeme da se smjeste i pripreme. Voditelj čita scenarij i zastane nakon svakog pitanja na kraju scenarija.</p> <p>„Zamisli da je tvoj vršnjak ili vršnjakinja izbjeglica došao u tvoj razred i da mu nastavnica kaže da sjedne pored tebe. Tvoji prijatelji iz razreda uzbuđeni su što ćete se svi imati priliku upoznati i potiču te da razgovaraš s vršnjakom koji je izbjeglica. U početku on ne zna što da ti kaže, jer slabo govori hrvatski jezik, ali uskoro se počnete družiti. Ubrzo zvoni za kraj sata.</p> <p>Kako izgleda tvoj vršnjak ili vršnjakinja izbjeglica? [pauza]</p> <p>Kako se možete razumjeti ako slabo govori hrvatski jezik? [pauza]</p> <p>Što sve možete zajedno raditi pod odmorom da vam bude zabavno? [pauza]</p> <p>Što možete učiniti da postanete prijatelji? [pauza]</p> <p>Sada neko vrijeme sjedite i zamišljajte ovaj susret.“</p> <p>Nakon dvije minute zamišljanja (dakle, dvije minute od postavljanja prvog pitanja), voditelj pozove djecu da otvore oči i počnu raditi na sljedećem zadatku.</p>
<p>INDIVIDUALNO POJAČAVANJE UČINKA (22 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „Proveli ste neko vrijeme u zamišljanju da ste sreli svog vršnjaka ili vršnjakinju izbjeglicu. Sada na papire koje ste dobili napišite sastav u kojem ćete opisati kako je izgledao taj zamišljeni susret. Pokušajte navesti što je moguće više detalja, napišite kako je vaš novi prijatelj ili prijateljica izgledao, što ste radili zajedno, kako ste se osjećali dok ste se družili, kako mislite da se on ili ona osjećao/la. Možete i opisati na kojem ste jeziku razgovarali i jeste li se dobro razumjeli ili što god biste još htjeli reći. Kasnije će oni koji to budu htjeli moći predstaviti svoj opis u razredu.“</p> <p>Provjeri se imaju li djeca potreban materijal. Voditelj zamoli djecu koja završe prebrzo da još malo razmisle i detaljnije razrade sastav te potiče djecu koja su sporija. U slučaju da cijeli razred završi ranije, moguće je skratiti ovu fazu. Voditelj djeci najavi kada im je ostalo još malo vremena (npr. 5 minuta).</p>

**GRUPNO
POJAČAVANJE
UČINKA
(10 min)**

Voditelj pita djecu tko želi prepričati što je zamislio. Pričanje (ali i dodatno zamišljanje) se potiče pitanjima poput:

„Jeste li se predstavili jedno drugome? Na koji način? Kako se zvao tvoj zamišljeni vršnjak ili vršnjakinja?“

„Po čemu si zaključio/la da je izbjeglica?“

„Gdje ste sjedili? Jeste li razgovarali pod satom ili pod odmorom?“

„Kako ste započeli razgovor? Na kojem jeziku ste razgovarali? Jeste li se razumjeli?“

„Što ste sve radili zajedno?“

„Je li ti on/ona rekao/la nešto o sebi? Što si ti rekao/la njemu/njoj o sebi? Što bi još volio/la saznati o njemu/njoj?“

„Je li vam se pridružio još netko iz razreda?“

„Misliš li da bi mogao/la biti prijatelj/ica s tim zamišljenim vršnjakom? Zašto? Što bi se trebalo dogoditi da postanete prijatelji?“

Razgovor služi tome da djeca još detaljnije zamisle susret i da ga podijele s drugima. Voditelji mogu postaviti i druga pitanja vezana uz opis situacije. U ovome dijelu je važno ispraviti djecu ako su zamislila npr. dijete koje nije izbjeglica, negativan susret i slično (za dodatne smjernice pogledati ČPP).

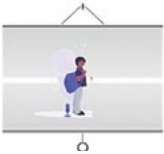

Do kraja sata potiče se više učenika da podijele svoje zamišljeno iskustvo, ali se nikoga na to ne tjera ako to ne želi. Nije bitno da velik broj djece ispriča svoju priču, ali kroz ispitivanje i razgovor treba potaknuti i druge da što detaljnije zamisle situaciju i utvrde zamišljeni scenarij.

Radionica 2: Razrađeni scenarij

CILJ: Razvijanje pozitivnijih stavova prema djeci izbjeglicama kroz pri-
mjenu zamišljenog kontakta s razrađenim scenarijem.

PRIBOR: papiri, olovke

TRAJANJE: 1 školski sat

METODA	
<p>UVOD I DEFINICIJA VANJSKE GRUPE (2 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „Danas ćemo ponovno zamišljati da ste sreli svog vršnjaka ili vršnjakinju izbjeglicu, ali ovoga ćete puta zamisliti neku drugu osobu. Prije nego što krenemo, ponovit ću još samo jednom da su djeca izbjeglice ona djeca koja su iz svoje zemlje otišla zato što su im tamo životi ugroženi zbog rata ili su na neki drugi način bila izložena nepravdama i opasnostima. U svojoj zemlji nisu sigurni pa dolaze u druge, sigurne zemlje, među kojima je i Hrvatska. U početku ne znaju dobro hrvatski jezik pa im je zato teško sporazumjeti se s prijateljima iz razreda i nastavnicima. Kasnije ćemo opisati taj susret u sastavu pa ću vam sada podijeliti papire – ali nemojte još ništa pisati po njima.“</p> <p>Voditelj podijeli papire.</p>
<p>ZAMIŠLJANJE (3 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „Prvo ću vam pročitati uputu, a onda ćete neko vrijeme u tišini zamišljati. Udobno se smjestite u svoje stolice i opustite se. Ako želite, možete zatvoriti oči. Ako ih ne želite zatvoriti, i to je u redu. Važno je da se osjećate ugodno i da zamišljate što detaljnije.“</p> <p>Djeci se omogući kratko vrijeme da se smjeste i pripreme. Voditelj čita scenarij i zastane nakon svakog pitanja na kraju scenarija.</p> <p>„Zamisli da šećeš po svom kvartu. Lijep je i sunčan proljetni dan. Vidiš susjede koji prolaze pored tebe i aute na cesti. Dok se približavaš svome domu, primijetiš svog vršnjaka ili vršnjakinju u ulici. Ti njega ili nju zapravo ne poznaješ, ali čuo si da je izbjeglica i da slabo govori hrvatski jezik. Hodate jedan prema drugome i odlučiš se zaustaviti i pozdraviti. Iako u početku niste sigurni što reći jedno drugome, uskoro se počnete družiti i zabavljati. Kako izgleda tvoj vršnjak ili vršnjakinja izbjeglica? [pauza]</p> <p>Kako se možete razumjeti ako slabo govori hrvatski jezik? [pauza]</p> <p>Što sve radite zajedno kako biste se zabavili? [pauza]</p> <p>Što možete učiniti da postanete prijatelji? [pauza]</p> <p>Sada neko vrijeme sjedite i nastavite zamišljati ovaj susret.“</p> <p>Nakon dvije minute zamišljanja (dakle, dvije minute od postavljanja prvog pitanja), voditelj pozove djecu da otvore oči i počnu raditi na sljedećem zadatku.</p>

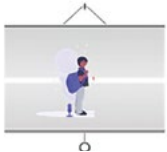
<p>INDIVIDUALNO POJAČAVANJE UČINKA (25 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „<i>Proveli ste neko vrijeme u zamišljanju da ste sreli svog vršnjaka ili vršnjakinju izbjeglicu. Sada na papire koje ste dobili napišite sastav u kojem ćete opisati kako je izgledao taj zamišljeni susret. Pokušajte navesti što je moguće više detalja, napišite kako je izgledao vaš novi prijatelj ili prijateljica, što ste radili zajedno, kako ste se osjećali dok ste se družili, kako mislite da se osjećao on ili ona. Možete opisati i na kojem ste jeziku razgovarali i jeste li se dobro razumjeli. Kasnije će oni koji to budu htjeli moći pročitati svoj sastav u razredu.</i>“</p> <p>Provjeri se imaju li djeca potreban materijal. Voditelj zamoli djecu koja završe prebrzo da još malo razmisle i detaljnije razrade sastav te potiče djecu koja su sporija. U slučaju da cijeli razred završi ranije, moguće je skratiti ovu fazu. Voditelj djeci najavi kad im je ostalo još malo vremena (npr. 5 minuta).</p>
<p>GRUPNO POJAČAVANJE UČINKA (10 min)</p> 	<p>Voditelj pita djecu tko želi prepričati što je zamislio. Pričanje (ali i dodatno zamišljanje) se potiče pitanjima poput:</p> <p>„<i>Jeste li se predstavili jedno drugome? Na koji način? Kako se zvao tvoj zamišljeni vršnjak ili vršnjakinja?</i>“</p> <p>„<i>Po čemu si zaključio/la da je izbjeglica?</i>“</p> <p>„<i>Kako ste započeli razgovor?</i>“</p> <p>„<i>Što ste radili? Kako ste se počeli družiti? Gdje ste sve išli zajedno?</i>“</p> <p>„<i>Na kojem ste jeziku razgovarali? Jeste li se razumjeli? Jeste li koristili nešto kako bi vam pomoglo u razgovoru?</i>“</p> <p>„<i>Je li ti on/ona rekao/la nešto o sebi? Što si ti rekao/la njemu/njoj?</i>“</p> <p>„<i>Misliš li da bi mogao/la biti prijatelj/ica s tim zamišljenim vršnjakom? Zašto? Što bi se trebalo dogoditi da postanete prijatelji?</i>“</p> <p>Tijekom razgovora potiče se dijete da još detaljnije zamisli susret i da ga podijeli s drugima. Voditelji mogu postaviti i druga pitanja vezana uz opis situacije. U ovome dijelu je važno ispraviti učenike ako su zamislili npr. dijete koje nije izbjeglica, negativan susret i slično (za dodatne smjernice pogledati ČPP).</p> <p>Do kraja sata potiče se više učenika da podijele svoje zamišljeno iskustvo, ali se nikoga ne tjera na to ako ne želi. Nije bitno da velik broj djece ispriča svoju priču, ali kroz ispitivanje i razgovor treba potaknuti i drugu djecu da što detaljnije zamisle situaciju i utvrde zamišljeni scenarij.</p>

Radionica 3: Scenarij suradnje

CILJ: Razvijanje pozitivnijih stavova prema djeci izbjeglicama kroz primjenu zamišljenog kontakta koji uključuje i suradnju s članom vanjske grupe.

PRIBOR: papiri, olovke, bojice (po želji)

TRAJANJE: 1 školski sat

METODA	
<p>UVOD I DEFINICIJA VANJSKE GRUPE (2 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „Sada ćemo još jednom zamišljati susret s djetetom izbjeglicom, ali ćete danas zamisliti nekoga koga još niste zamislili. Dakle, zamišljat ćete da ste sreli vršnjaka ili vršnjakinju i da je ta osoba otišla iz svoje zemlje zato što je tamo rat ili je na neki drugi način bila izložena nepravdama i opasnostima. Ovdje u Hrvatskoj je na sigurnom, ali još ne govori dobro hrvatski jezik pa se njemu ili njoj teško sporazumjeti s prijateljima i nastavnicima. Kasnije ćemo opisati taj susret pa ću vam sada podijeliti papire – ali nemojte još ništa pisati po njima.“</p> <p>Voditelj podijeli papire.</p>
<p>ZAMIŠLJANJE (3 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „Prvo ću vam pročitati uputu, a onda ćete neko vrijeme u tišini zamišljati. Udobno se smjestite u svoje stolice i opustite se. Ako želite, možete zatvoriti oči. Ako ih ne želite zatvoriti, i to je u redu. Važno je da se osjećate ugodno i da zamišljate što detaljnije.“</p> <p>Djeca se omogući kratko vrijeme da se smjeste i pripreme. Voditelj čita scenarij i zastane nakon svakog pitanja na kraju scenarija.</p> <p>„Zamisli da se vraćaš iz škole i hodaš prema svojoj kući. Ispred sebe ugledaš svog vršnjaka ili vršnjakinju kako hoda u istom smjeru. Kada malo bolje pogledaš, shvatiš da je taj učenik ili učenica izbjeglica koja je stigla u tvoju školu i ide u susjedni razred. Uskoro do vas dotrči nekoliko mlađe djece koja vas zamole za pomoć i pokažu vam loptu koja im je zapela na drvetu. Iako se ne poznajete, i iako taj vršnjak ili vršnjakinja slabo govori hrvatski jezik, vas dvoje zajedno odlučite pomoći djeci.</p> <p>Kako izgleda taj vršnjak ili vršnjakinja? [pauza]</p> <p>Kako se možete razumjeti ako slabo govori hrvatski jezik? [pauza]</p> <p>Kako ćete se dogovoriti što trebate napraviti? [pauza]</p> <p>Na koji ćete način pomoći djeci skinuti loptu s drveta? [pauza]</p> <p>Kako ćete se zabaviti dok im pomažete? [pauza]</p>

<p>ZAMIŠLJANJE (3 min)</p>	<p>Što možete učiniti da postanete prijatelji? [pauza] <i>Sada neko vrijeme sjedite i nastavite zamišljati ovaj susret.</i> Nakon dvije minute zamišljanja (dakle, dvije minute od postavljanja prvog pitanja), voditelj pozove djecu da otvore oči i počnu raditi na sljedećem zadatku.</p>
<p>INDIVIDUALNO POJAČAVANJE UČINKA (25 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: <i>„Proveli ste neko vrijeme u zamišljanju da ste sa svojim vršnjakom ili vršnjakinjom izbjeglicom pomagali drugima. Sada na papire koje ste dobili nacrtajte strip u kojem ćete opisati kako je izgledao taj zamišljeni susret. Pokušajte nacrtati kako je izgledao vršnjak ili vršnjakinja koje ste zamislili, što ste radili skupa, kako ste pomogli mlađoj djeci, što se događalo nakon što ste im pomogli. U oblačiće (☹️) možete napisati i što ste u tom trenutku razmišljali ili kako ste se osjećali, a u drugu vrstu oblačića (😊) što ste jedno drugome rekli. Razmislite i o tome na kojem ste jeziku razgovarali i jeste li se dobro razumjeli. Kasnije će oni koji to budu htjeli moći predstaviti svoj rad u razredu.“</i></p> <p>Provjeri se imaju li djeca potreban materijal, a na ploči se skiciraju dva oblika oblačića za demonstraciju. Voditelj zamoli djecu koja završe prebrzo da još malo razmisle i detaljnije razrade sastav te potiče djecu koja su sporija. U slučaju da cijeli razred završi ranije, moguće je skratiti ovu fazu. Voditelj djeci najavi kada im je ostalo još malo vremena (npr. 5 minuta).</p>
<p>GRUPNO POJAČAVANJE UČINKA (10 min)</p> 	<p>Voditelj pita djecu tko želi prepričati što je zamislio (prepričavanje se može raditi i pomoću stripa). Učenike se potiče pitanjima poput:</p> <p><i>„Jeste li se predstavili jedno drugome? Na koji način? Kako se zvao tvoj zamišljeni vršnjak ili vršnjakinja?“</i></p> <p><i>„Po čemu si zaključio/la da je izbjeglica?“</i></p> <p><i>„Kako ste započeli razgovor?“</i></p> <p><i>„Što ste radili? Kako ste pomogli skinuti loptu s drveta? Što ste radili nakon toga?“</i></p> <p><i>„Na kojem ste jeziku razgovarali? Jeste li se razumjeli? Jeste li koristili nešto kako bi vam pomoglo u razgovoru?“</i></p> <p><i>„Je li ti on/ona rekao/la nešto o sebi? Što si ti rekao/la njemu/njoj?“</i></p> <p><i>„Misliš li da bi mogao/la biti prijatelj/ica s tim zamišljenim vršnjakom? Zašto? Što bi se trebalo dogoditi da postanete prijatelji?“</i></p> <p>Tijekom razgovora potiče se dijete da još detaljnije zamisli susret i da ga podijeli s drugima. Voditelji mogu postaviti i druga pitanja vezana uz opis situacije. U ovome dijelu je važno ispraviti učenike ako su zamislili npr. dijete koje nije izbjeglica, negativan susret i slično (za dodatne smjernice pogledati ČPP).</p> <p>Do kraja sata potakne se više učenika da podijele svoje zamišljeno iskustvo, ali se nikoga ne tjera da dijeli ako to ne želi. Nije bitno da velik broj djece ispriča svoju priču, ali kroz ispitivanje i razgovor treba potaknuti i drugu djecu da što detaljnije zamisle situaciju i utvrde zamišljeni scenarij.</p>

Radionica 4: Scenarij zajedničke grupe

CILJ: Razvijanje pozitivnijih stavova prema djeci izbjeglicama kroz primjenu zamišljenog kontakta koji uključuje i elemente zajedničkog grupnog identiteta.

PRIBOR: papiri, olovke

TRAJANJE: 1 školski sat

METODA	
<p>UVOD I DEFINICIJA VANJSKE GRUPE (1 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „Kao i prošli put, danas ćete zamišljati susret s vašim vršnjakom ili vršnjakinjom izbjeglicom. Opet ću vas zamoliti da zamislite neku osobu koju niste zamislili ranije. Dakle, zamišljat ćete da ste sreli vršnjaka ili vršnjakinju i da je ta osoba otišla iz svoje zemlje zato što je tamo rat ili je na neki drugi način bila izložena nepravdama i opasnostima. Kod nas u Hrvatskoj je na sigurnom, ali još ne govori dobro hrvatski jezik, zbog čega joj je teško razgovarati s prijateljima i nastavnicima. Za početak ću vam podijeliti papire na koje ćete kasnije pisati sastav.“</p> <p>Voditelj podijeli papire.</p>
<p>ZAMIŠLJANJE (3 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „Prvo ću vam pročitati uputu, a onda ćete neko vrijeme u tišini zamišljati. Udobno se smjestite u svoje stolice i opustite se. Ako želite, možete zatvoriti oči. Ako ih ne želite zatvoriti, i to je u redu. Važno je da se osjećate ugodno i da zamišljate što detaljnije.“</p> <p>Djeci se omogući kratko vrijeme da se smjeste i pripreme. Voditelj čita scenarij i zastane nakon svakog pitanja na kraju scenarija.</p> <p>„Zamisli da si na školskom igralištu. Ljeto je i igralište je puno tvojih vršnjaka. Tamo se nalazi i jedan vršnjak ili vršnjakinja kojeg ili koju ne znaš otprije, ali čuo si da je izbjeglica i da slabo govori hrvatski jezik. Svima vam je dosadno i ne znate što biste radili. Odjednom netko predloži da organizirate sportsko natjecanje. Ti si u grupi s vršnjakom ili vršnjakinjom izbjeglicom. Upoznate se i počnete surađivati zajedno kako biste bili što bolji u igri. Pomažete jedno drugome i odlično se zabavljate. Na kraju natjecanja, vaš tim je pobijedio!</p> <p>Kako izgleda tvoj vršnjak ili vršnjakinja izbjeglica? [pauza]</p> <p>Kako ćete se sporazumjeti ako slabo govori hrvatski jezik? [pauza]</p> <p>Što sve radite zajedno, kako se zabavljate? [pauza]</p> <p>Kako ćete proslaviti pobjedu? [pauza]</p>

<p>ZAMIŠLJANJE (3 min)</p>	<p>Što možete učiniti da postanete prijatelji? [pauza] <i>Ostanite još malo sjediti i zamišljajte ovaj susret.</i>“</p> <p>Nakon dvije minute zamišljanja (dakle, dvije minute od postavljanja prvog pitanja), voditelj pozove djecu da otvore oči i počnu raditi na sljedećem zadatku.</p>
<p>INDIVIDUALNO POJAČAVANJE UČINKA (25 min)</p> 	<p>Voditelj kaže: „<i>Proveli ste neko vrijeme u zamišljanju da ste sreli vršnjaka ili vršnjakinju izbjeglicu. Sada na papire koje ste napisite sastav u kojem ćete opisati kako je izgledao taj vaš zamišljeni susret. Pokušajte opisati kako je izgledao taj vršnjak ili vršnjakinja, što ste sve radili zajedno. Spomenite i kako ste se osjećali te kako mislite da se on ili ona osjećao/la, na kojem ste jeziku razgovarali i jeste li se dobro razumjeli. Razmislite kako ste se osjećali kada ste pobijedili, kako ste proslavili pobjedu ili što god biste još htjeli reći. Kasnije će oni koji to budu htjeli moći predstaviti svoj rad u razredu.</i>“</p> <p>Provjeri se imaju li djeca potreban materijal. Voditelj zamoli djecu koja završe prebrzo da još malo razmisle i detaljnije razrade sastav te potiče djecu koja su sporija. U slučaju da cijeli razred završi ranije, moguće je skratiti ovu fazu. Voditelj djeci najavi kada im je ostalo još malo vremena (npr. 5 minuta).</p>
<p>GRUPNO POJAČAVANJE UČINKA (10 min)</p> 	<p>Voditelj pita djecu tko želi prepričati što je zamislio. Pričanje (ali i dodatno zamišljanje) potiče se pitanjima poput:</p> <p>„<i>Jeste li se predstavili jedno drugome? Na koji način? Kako se zvao tvoj zamišljeni vršnjak ili vršnjakinja?</i>“</p> <p>„<i>Po čemu si zaključio da je izbjeglica?</i>“</p> <p>„<i>U kojem ste se sportu natjecali?</i>“</p> <p>„<i>Kako ste započeli razgovor? Na kojem jeziku? Jeste li se razumjeli?</i>“</p> <p>„<i>Što ste sve radili dok ste se natjecali?</i>“</p> <p>„<i>Kako ste proslavili pobjedu? Što ste radili nakon toga?</i>“</p> <p>„<i>Je li ti on/ona rekao/la nešto o sebi? Što si ti rekao/la njemu/njoj o sebi? Što bi još htio/la saznati o njemu/njoj?</i>“</p> <p>„<i>Misliš li da bi mogao/la biti prijatelj/ica s tim zamišljenim vršnjakom? Zašto? Što bi se trebalo dogoditi da postanete prijatelji?</i>“</p> <p>Razgovor služi tome da djeca još detaljnije zamisle susret i da ga podijele s drugima. Voditelji mogu postaviti i druga pitanja vezana uz opis situacije. U ovome dijelu je važno ispraviti učenike ako su zamislili npr. dijete koje nije izbjeglica, negativan susret i slično (za dodatne smjernice pogledati ČPP).</p> <p>Do kraja sata potakne se više učenika da podijele svoje zamišljeno iskustvo, ali se nikoga ne tjera da dijeli ako to ne želi. Nije bitno da velik broj djece ispriča svoju priču, ali kroz ispitivanje i razgovor treba potaknuti i drugu djecu da što detaljnije zamisle situaciju i utvrde zamišljeni scenarij.</p>

Preporučene prilagodbe na temelju povratnih informacija dobivenih nakon provedenih intervencijskih radionica sa starijom djecom:

- Dojam je predmetnih nastavnika da se kod starije djece ponavljanjem sličnih aktivnosti može izazvati zamor. Zato je dobro ponuditi mogućnost samostalnog odabira različitih metoda individualnog pojačavanja učinka u svakoj radionici (strip, sastav, crtež).
- Važno je pripremiti se da će neka djeca imati izražene negativne stavove i predrasude prema izbjeglicama.

Često postavljana pitanja

Niže su opisane neke od situacija koje se mogu dogoditi u razredu tijekom provedbe aktivnosti temeljene na metodi zamišljenog kontakta te su dane smjernice za reagiranje u tim situacijama. Ipak, učitelji, nastavnici i stručni suradnici najbolje poznaju razrede u kojima provode ove aktivnosti – stoga je važno da na temelju ovih preporuka, ali i razredne klime, odaberu prikladan način reagiranja. Bitno je da se tijekom svih aktivnosti poštuje pravo djeteta na izbor o sudjelovanju u aktivnosti, da se zaustavi svako širenje predrasuda i netočnih informacija te da se osigura najbolja moguća izvedba aktivnosti.

Što ako dijete odbije zamišljati?

Istraživanja pokazuju da tjeranje sudionika na sudjelovanje može imati negativne učinke, odnosno može dovesti do negativnih stavova prema djeci izbjeglicama. Djeci ne treba ranije napominjati da mogu odbiti sudjelovanje, ali ako neko dijete kaže da ne želi, to je u redu. Bitno je postići da ne ometa drugu djecu u sudjelovanju. Nastavnik može pokušati motivirati dijete na sudjelovanje ako mu se čini da je problem u motivaciji.

Što ako primijetimo da dijete nije ozbiljno shvatilo zadatak?

Aktivnost se u tom slučaju može povezati s iskustvom djece – npr. spomenuti mogućnost da im u razred dođe neko dijete koje je izbjeglica te da bi im ovo moglo koristiti. Ne treba činiti atmosferu negativnom, već ponoviti uputu cijelom razredu i navesti dijete da se primiri.

Što ako nitko ne želi podijeliti što je zamislio?

U radionicama je navedeno i da se unaprijed najavi da će na kraju onaj tko to želi moći pročitati ili predstaviti svoj rad razredu, što bi trebalo pripremiti djecu na izlaganje. Ako se ipak nitko ne javi, voditelj može pokušati ponoviti kako je išao zadani scenarij ili postaviti razredu neko od pripremljenih potpitanja. Konačno, voditelj može dati i neki svoj primjer („*Ja bih, na primjer, zamislio/la da smo onda...*“), ali bez previše detalja, kako djeca ne bi samo ponovila taj isti odgovor.

Što ako dijete zamisli negativan kontakt?

U slučaju da dijete zamisli kontakt s djetetom izbjeglicom koji nije pozitivan i ugodan (svađa ili pak nedostatak ikakvog kontakta s tim zamišljenim djetetom), može se reći nešto poput: „*Čini mi se da si zamislio/la susret koji baš i nije najbolje prošao, a na početku smo se dogovorili da ćemo zamišljati pozitivno druženje. Možeš li probati zamisliti kako bi se ova situacija ipak mogla dobro završiti?*“ Ako ovakav pristup ne pomogne, može se (kao inspiraciju) dati riječ nekom drugom djetetu koje je zamislilo pozitivno iskustvo, a zatim se vratiti na ono koje je zamislilo negativno iskustvo i provjeriti može li sada domisliti kako bi se moglo dobro završiti. Ako ni to ne pomogne djetetu da zamisli i verbalizira pozitivan kontakt, neko drugo dijete ili voditelj mogu mu pomoći i nadopuniti kako bi mogao izgledati „sretan kraj“.

Što ako se pojave predrasude o izbjeglicama?

Svakako je važno zaustaviti predrasude i ponoviti da se jednostavno radi o djeci poput njih, odnosno o njihovim vršnjacima koji su morali napustiti svoju zemlju u kojoj je za njih preopasno živjeti. Također je dobro istaknuti razredna pravila (ako ih razred ima), a koja obično uključuju da moraju slušati jedni druge, da ne smiju ometati druge dok rade na svom zadatku te da koriste pristojne riječi i nikoga ne vrijeđaju. Konačno, ako je riječ o neznanju, moguće je i kratko ih informirati koristeći pritom provjeren i odgovarajući izvor informacija, ali i pristup prilagođen djeci (npr. poglavlje „Mitovi o izbjeglicama“ u brošuri FSO, <https://fso.hr/fso-publikacije/svi-smo-mi-djeca-ovog-svijeta-kako-s-ucenicima-razgovarati-o-izbjeglickoj-krizi/> ili poglavlje o pripremi razrednog odjela u FSO brošuri Škole zajedništva, <https://fso.hr/fso-publikacije/skole-zajednistva-школи-спільнот-прirucnik-za-integraciju-ucenika-i-ucenica-iz-ukraji->

ne-u-osnovne-skole/ te „Dječja pitanja o izbjeglištvu i kako na njih odgovoriti“ Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, <https://ljudskaprava.gov.hr/vijesti/izdana-brosura-djecja-pitanja-o-izbjeglistvu-i-kako-na-njih-odgovoriti/814>).

Što ako dijete ne zamisli susret s izbjeglicom?

Ako dijete umjesto susreta s izbjeglicom počne npr. prepričavati druženje sa svojim prijateljem iz razreda, voditelj ga treba vratiti na zadatak: „*Danas nam je bio zadatak da zamislimo susret s djetetom izbjeglicom, a čini mi se da si ti zamislio/la neko dijete koje nije izbjeglica. Možeš li sada zamisliti da je to dijete bilo izbjeglica? Što biste mogli raditi zajedno? Bi li se takav zamišljeni susret razlikovao od onoga koji si prvo zamislio/la? Kako?*“ Kao podsjetnik i pomoć djetetu može poslužiti i prezentacija iz uvodne radionice u kojoj je objašnjeno tko su djeca izbjeglice.

Što ako dijete zamisli „prelaku“ situaciju (npr. nema jezične barijere)?

Slično kao i u ranije opisanoj situaciji, voditelj treba vratiti dijete na zadatak, pitati ga kako bi bilo da to zamišljeno dijete nije govorilo hrvatski jezik, kako misli da bi se ipak mogli sporazumjeti, što bi mogli raditi zajedno a da im jezik nije nužan... Primjerice: „*Lijepo si to zamislio/la! Samo, ranije smo spominjali da puno djece izbjeglica ne govori još tako dobro hrvatski jezik. Možeš li zamisliti što biste mogli raditi zajedno i kada bi to dijete slabije govorilo hrvatski? Kako biste se ipak mogli razumjeti? Biste li se mogli zabavljati? Kako?*“

Ako se čini da na razini razreda postoji tendencija da se ignorira slabo poznavanje jezika, voditelj može pitati razred za druge situacije kada su sreli neku djecu koja ne govore hrvatski (npr. turisti na ljetovanju) i vidjeti ima li neko dijete takvo iskustvo komunikacije koje bi moglo podijeliti kao inspiraciju za ostatak razreda. Voditelj, na primjer, može dati zadatak učenicima da se rasporede po mjesecu rođenja, ali bez korištenja riječi, u potpunoj tišini, kako bi demonstrirao koliko je ponekad izazovno svladati jezičnu barijeru. Zbog vremenskih ograničenja i trajanja drugih dijelova aktivnosti, ovakav se zadatak može provoditi pod nekim drugim satom, što onda ovisi o izboru i mogućnostima voditelja aktivnosti.